

pot fi stabilite nici limitele interne și externe ale interesului. Conchidem că nu putem pune problema abuzului de drept, în situația promovării abuzive a unui interes în ceea ce privește sfera raporturilor juridice civile. O situație distinctă se profilează în ceea ce privește promovarea unui interes în materia raporturilor juridice de muncă, cu precădere în materia raporturilor colective de muncă, deoarece promovarea anumitor interese beneficiază de protecție juridică.

Concluzii. Dreptul și exercițiul acestuia reprezintă două noțiuni distincte. În primul caz este vorba despre prerogativa conferită unui titular, iar al doilea caz se referă la modalitatea în care titularul face uz de această prerogativă. Anume această distincție se circumscrie noțiunii de *abuz de drept*.

Drepturile nu sînt absolute și nu pot fi exercitate într-o manieră arbitrară, contrar preceptelor legale și normelor morale și sociale. În acest sens, abuzul de drept se conturează ca un principiu făuritor al justiției, iar judecătorilor le revine misiunea nobilă de a sesiza și a nu admite deturnarea dreptului de la rațiunea sa intrinsecă.

Referințe bibliografice

1. Pribac V. Abuzul de drept și contractele de muncă. Ed. Wolters Kluwer, 2007.
2. Jossierand L. De l'abus de droit. Paris, 1905.
3. Gherasim D. Buna-credință în exercitarea drepturilor civile. București. Ed. Academiei, 1981.
4. Florescu D. Sancționarea abuzului de drept în perspectiva unui nou cod de procedură civilă. În: Revista Română de drept, 1973, nr. 2.
5. A. Băieșu et al. Codul civil al RM. Comentariu. Chișinău: Tipografia Centrală, 2006.
6. Deleanu I. Drepturile subiective și abuzul de drept. Cluj-Napoca: Ed. Dacia, 1988.
7. Eliescu M. Răspundere civilă delictuală. București: Editura Academiei, 1972.
8. Mazeaud H.L., Tunc A. Traite théorique et pratique de la responsabilité civile délictuelle et contractuelle, vol. I, ed. a 5-a, Paris, 1957.
9. Бару М.И. О ст. 1 Гражданского кодекса (об охране гражданских прав). В: Советское государство и право, № 12, Москва: Наука.
10. Fekete Gh., Curticeanu S. Exercițiul drepturilor civile ale persoanelor fizice numai potrivit cu scopul lor economic și social. În: Justiția Nouă, 1965, nr. 3.
11. Ionescu O. Théories nouvelles sur le droit subjectif. Xenion, Athenes, 1973.

CONSIDERAȚII PRIVIND REGLEMENTAREA JURIDICĂ A MEDIERII ÎN ROMÂNIA, REPUBLICA MOLDOVA ȘI UNELE STATE DIN EUROPA

Vasilica-Leontina TUDOR,
mediator, doctorandă

SUMMARY

This study is dedicated to analysis of legal regulations concerning the mediation in Romania, in Republic of Moldova and in some countries from Europe, highlighting some recommendations and requirements of the European Union on mediation and the directives designed to resolve conflicts. Also, there are expressed some opinions on the enforcement of the legal provisions on mediation, with specific reference to some articles of the criminal law of Romania and of Republic Moldova and, in this context, there are made proposals for *ferenda law*.

Keywords: mediation, conflict, litigation, criminal case, civil case, arbitration, resolution

REZUMAT

Prezentul studiu este dedicat analizei reglementărilor juridice privind medierea în România, Republica Moldova și unele state din Europa, cu evidențierea unor Recomandări și cerințe ale Uniunii Europene cu privire la mediere, precum și a directivelor elaborate în vederea soluționării unor conflicte. Totodată, sînt exprimate unele opinii cu privire la aplicarea dispozițiilor legale privind medierea, cu trimitere concretă la articole din legislația penală a României și a Republicii Moldova și, în acest context, se fac și propuneri de *lege ferenda*.

Cuvinte-cheie: mediere, conflict, litigiu, cauză penală, cauză civilă, arbitraj, soluționare

Introducere. Apariția legilor speciale ce reglementează medierea în România [1] și în Republica Moldova [2] reprezintă un prim pas către o societate tolerantă, creatoare de legi care să iasă din crisparea unor norme de constrîngere pe care le aplică pentru absolut orice fel de infracțiune, chiar și pentru infracțiunile cu un nivel scăzut de pericolozitate, și care pînă la apariția medierii au condus la costuri judiciare ridicate din partea statelor noastre. În acest context, nu de puține ori, inițiatorii procesului penal apelează la această instituție pentru a-și rezolva diferendele penale cu un grad redus de pericolozitate, dar care au în componență și elemente de natură civilă pentru care ar fi trebuit să plătească taxe de timbru judiciar, dacă s-ar apela la instituția procesual civilă, încercînd astfel să își rezolve și o problemă pentru care ar fi trebuit să se adreseze secției civile. De aceea, consider că apariția Legii medierii aduce aceste tendințe de rezolvare a problemelor dintre părți la parametri apropiați de normalitatea pactului social.

Consider schimbarea percepției cetățenilor cu privire la această nouă instituție ca pe o necesitate socială și

care urmează să fie accesată în multe situații propice, datorită avantajelor sale, persoanele protejîndu-și astfel bugetul personal, utilizînd servicii publice pentru care nu plătesc nimic sau o valoare minimă, pentru soluționarea unor cauze penale, civile etc. cu un grad redus de pericol social.

Conform opiniei lui Huber, „legislația nu poate fi și nu trebuie să fie decît instrumentul destinat să formuleze aspirațiile conștiinței populare”[3]. Ca atare, se impune o înțelegere a acțiunilor juridice și a celor morale de către fiecare individ ce dorește să se adreseze unei instituții juridice în momentul în care s-a comis o infracțiune. U. Pergola ș.a. fac o distincție a dreptului față de morală: „Dreptul se distinge de morală, iar moralitatea faptei se ia în seamă numai atît cît ea se exteriorizează. Cel căruia i se impută o faptă este în consecință responsabil, exceptînd cazul cînd el a acționat altfel din motive juridice justificative și deci exonerabile. Omul normal știe să deosebească faptele juridice de cele antijuridice. Imputabil și responsabil, individul este un element al delictului, pentru că a voit fapta și a comis-o. Din

punctul de vedere al dreptului, alături de om și înaintea lui, în contextul obiectivității juridice, statul poate reacționa contra aceluia ce i-au ignorat legile” [4].

În pofida faptului că un stat de drept trebuie să-și canalizeze activitatea, în special, pe metoda convingerii și respectării benevole a dispozițiilor legale, totuși nu poate fi ignorată semnificația și indispensabilitatea recurgerii la aplanarea conflictelor prin *mediere*, ca o nouă alternativă de soluționare a unor litigii, cauze etc. cu un pericol social redus, subiect puțin studiat de doctrina juridică a României și cea a Republicii Moldova. Astfel, scopul studiului de față a fost analiza dispozițiilor legale ce reglementează medierea, în vederea determinării rolului important al medierii și a limitelor ce trebuie respectate la aplicarea acesteia într-un stat de drept.

Consider că un obiectiv important și actual, mai ales pentru perioada contemporană, în care societatea depune eforturi deosebite în vederea consolidării statului de drept în România și în Republica Moldova, aplicarea medierii în limitele legii constituie una dintre cele mai importante garanții ale respectării drepturilor și libertăților omului.

Materiale și metode aplicate. Principalele metode aplicate sînt analiza, sinteza, comparația, investigația științifică etc. Materialele utilizate sînt legile speciale ce reglementează medierea în România, Republica Moldova și în unele state din Europa, precum și Codurile penale ale României și Republicii Moldova, monografii, cursuri, tratate, jurisprudență etc.

Rezultate obținute și discuții. *Analiza reglementărilor juridice privind medierea în domeniul penal în România și în Republica Moldova.* În ceea ce privește principiul individualizării răspunderii penale și pedepsei penale, Codul penal al Republicii Moldova, în art. 7 alin. (1), precizează că „la aplicarea legii penale se ține cont de caracterul și gradul prejudiciabil al infracțiunii săvîrșite, de persoana celui vinovat și de circumstanțele cauzei care atenuează ori agravează răspunderea penală”. Desigur că, în cazul individualizării infracțiunii, se ține seama în primul rînd de gradul prejudiciabil al infracțiunii săvîrșite [5].

În ceea ce privește infracțiunea, în art. 14 alin. (2) din Codul penal al Republicii Moldova [5] se face o foarte interesantă precizare: „Nu constituie infracțiune acțiunea sau inacțiunea care deși, formal, conține semnele unei fapte prevăzute de prezentul cod, dar, fiind lipsită de importanță, nu prezintă gradul prejudiciabil al unei infracțiuni.” Cu alte cuvinte, faptul că fapta nu are un grad ridicat de prejudiciabilitate și nu prezintă caracteristica unui pericol social ridicat nu se încadrează în limitele unei infracțiuni, exprimare care este deosebit de democratică și de umanistă. Așadar, aceste fapte cu grad scăzut de prejudiciabilitate se încadrează cu ușurință în categoria celor care pot fi mediate, pentru a rezolva conflictul dintre cele două persoane implicate în conflict.

Potrivit comentariilor explicative realizate pe marginea articolului 15 CP RM, „caracterul prejudiciabil reprezintă caracteristica calitativă a pericolului unui grup de infracțiuni care atentează la una și aceeași valoare socială. El depinde, în primul rînd, de caracterul valorii sociale împotriva căreia este îndreptată infracțiunea din grupul dat, adică de obiectul juridic al infracțiunii” [6, p. 45].

În ceea ce privește clasificarea infracțiunilor din art. 16 alin. (alin. 1) CP RM, acestea se împart în infracțiuni *ușoare*, *mai puțin grave*, *grave*, *deosebit de grave*, *excepțional de grave*, deosebirea dintre ele fiind evidentă datorită gradului prejudiciabil care le diferențiază una de cealaltă.

Infracțiunile *ușoare* se referă la faptele intenționate sau săvîrșite din imprudență, pentru care legea penală prevede ca pedeapsă maximă închisoarea pe o perioadă de pînă la 2 ani inclusiv, conform art. 16, alin. (2) CP RM, iar infracțiunile *mai puțin grave* se referă la faptele săvîrșite cu intenție sau din imprudență, pentru care legea penală prevede ca pedeapsă maximă închisoarea pe o perioadă de pînă la 5 ani inclusiv conform art. 16, alin. (3) CP RM.

Infracțiunile *ușoare* și infracțiunile *mai puțin grave* se pot încadra în categoria faptelor care pot suporta medierea. Instituția medierii însă nu trebuie confundată cu instituția împăcării, inserată în CP RM prin articolul 109, deși urmarea utilizării acestor două

instituții înlătură răspunderea penală. Astfel că, potrivit art. 109 alin. (2) al CP RM, „împăcarea este personală și produce efecte juridice din momentul pornirii urmăririi penale și pînă la sesizarea completului de judecată pentru deliberare”. Potrivit unor opinii pe marginea CP al RM [6, p. 230], aceasta însemnînd că împăcarea poate să intervină în cursul procesului penal, în cursul cercetării penale, în perioada anchetei judiciare, însă numai pînă în momentul rămînerii definitive a hotărîrii instanței de judecată, iar caracterul împăcării trebuind să fie total, necoordonat și definitiv.

Asemănarea dintre instituția împăcării și cea a medierii o constituie faptul că pentru realizarea oricăreia dintre acestea este necesar acordul de voință al ambelor părți, atît al făptuitorului (bănuitorului, suspectului, inculpatului), cît și al victimei. „Împăcarea părților stinge și acțiunea civilă. Extinderea efectelor juridice ale împăcării părților și asupra laturii civile se explică prin faptul că acțiunea civilă este un accesoriu al acțiunii penale” [6, p. 230], iar prin încetarea acțiunii penale nu mai justifică continuarea acțiunii civile în secția penală. Organul judiciar, în fața căruia s-a produs împăcarea sau căruia i s-a înfățișat actul de împăcare, declară încetarea procesului penal atît în ceea ce privește latura penală, cît și în ceea ce privește latura civilă, din momentul (de la data) în care s-a încheiat actul juridic al împăcării, și nu din momentul cînd, după caz, s-a dispus încetarea urmăririi penale ori s-a pronunțat încetarea procesului penal [6, p. 230]. Bineînțeles că, dacă nu există nicio pretenție de natură civilă din partea victimei, împăcarea poate fi realizată între cele două părți. În cazul în care împăcarea se realizează între una dintre părțile participante la infracțiune și victimă, aceasta nu profită celorlalți participanți la infracțiune.

Și în Codul penal al României, instituția împăcării este una dintre cauzele care înlătură răspunderea penală, fiind inserată în art. 159 și explicată în alin. (1)-(6), astfel că împăcarea poate interveni în cazul în care punerea în mișcare s-a făcut din oficiu, dacă legea nu prevede altfel, aceasta avînd loc doar pînă la citirea actului de sesizare a instanței. Așadar, după îndeplinirea acestei condiții, împăcarea nu mai

poate avea loc. Totodată, împăcarea înlătură răspunderea penală și stinge acțiunea civilă, ceea ce înseamnă că, dacă părțile recurg la această instituție, pretențiile civile ale părții vătămate se sting. Acest aspect este descurajant pentru partea care are de recuperat o pretenție de natură civilă, însă desigur că, în situația în care victima nu are nicio pretenție, ea poate apela la împăcare.

Ca și în cazul medierii din legislația română, și medierea din legislația Republicii Moldova, împăcarea poate avea loc doar dacă există acordul de voință al ambelor părți implicate în conflict – atât al făptuitorului, cât și al părții vătămate.

În cadrul medierii, ședințele de rezolvare a conflictului prin această metodă alternativă, pretențiile de natură civilă se pot negocia în prezența mediatorului, care este o persoană echidistantă și care le poate sugera soluții pe care nu le poate impune celor două părți, decizia de a alege soluțiile rămânând la latitudinea celor două persoane care solicită realizarea medierii. Desigur că, asemenea instituției împăcării, și instituția medierii nu profită și celorlalți participanți la infracțiune.

În Republica Moldova, *Legea cu privire la mediere*, nr. 137 din 03.07.2015 [2], precizează modalitatea asupra inițierii medierii în art. 21 alin. (1), și anume: „Medierea poate fi inițiată de către oricare dintre părți, din proprie inițiativă, precum și la recomandarea autorităților publice, instanțelor judecătorești sau organului de urmărire penală. În cadrul procesului judiciar, instanța propune părților să participe la o ședință de informare cu privire la soluționarea litigiilor prin mediere”. Art. 35 al Legii nr. 137/2015, cu privire la generalitățile privind medierea în cauzele penale și contravenționale, face, desigur, precizarea că procesul de mediere nu substituie procesul penal sau contravențional, iar faptul participării părților la mediere nu poate servi ca dovadă a recunoașterii vinovăției. În același timp, tot art. 35 face o foarte bine-venită mențiune cu privire la medierea dintre partea civilă și partea civilmente responsabilă, în care se aplică corespunzător prevederile prezentei legi referitoare la medierea litigiilor civile.

În ceea ce privește închiderea con-

flictului prin folosirea procedurii medierii ori prin cea a împăcării părților, Codul de procedură penală al Republicii Moldova, în art. 344¹, precizează că în situația învinuirii persoanei pentru săvârșirea unei infracțiuni ușoare ori mai puțin grave în privința cărora urmărirea penală se pornește numai în baza plîngerii prealabile a victimei, conform art. 276 alin. (1) din Codul de procedură penală al Republicii Moldova, instanța de judecată, *pînă la punerea pe rol a cauzei, în termen de cel mult 3 zile de la data repartizării cauzei, la solicitarea părților, adoptă o încheiere prin care dispune efectuarea procedurii medierii ori împăcării părților*. Această încheiere trebuie să cuprindă date cu privire la persoana care a adoptat respectiva încheiere, date despre persoana învinuită și natura învinuirii, precum și indicația de a întreprinde măsuri de soluționare a cauzei prin utilizarea procedurii medierii ori a împăcării părților, menționându-se numele mediatorului care va efectua procedura de mediere și stabilind un nou termen rezonabil pentru mediere. Această încheiere adoptată de către instanță se transmite mediatorului, precum și persoanelor participante la procesul penal: persoanei învinuite, părții vătămate, procurorului și apărătorului.

În această situație, mediatorul începe neîntîrziat efectuarea procedurii de mediere și, în cazul în care părțile s-au conciliat, întocmește un *contract de mediere*, care trebuie să fie semnat de către părți și să fie prezentat instanței de judecată în procedura căreia se află cauza penală. Dacă concilierea între părți nu s-a realizat, mediatorul întocmește un aviz motivat, pe care îl prezintă instanței de judecată.

Luînd în considerare aspectul în care medierea nu este aplicată conform recomandărilor europene cu privire la perioada în care poate fi folosită medierea, propun *de lege ferenda* ca să se stabilească prin lege perioada în care se poate exercita medierea, astfel încît medierea să se poată realiza în orice stadiu al procesului penal, cu atât mai mult cu cît ea se poate aplica și după executarea pedepsei, aceasta conferindu-i atributul de „justiție restaurativă”. Argumentul nostru în acest sens este faptul că medierea nu este o împăcare, ci este o instituție prin care persoana vătămată poate să își recupereze pre-

judiciul prin ducerea la bun sfârșit a procedurii medierii, chiar dacă partea vătămată își retrage plîngerea.

Atît în România, cît și în Republica Moldova, în ceea ce privește acțiunea civilă din procesul penal, medierea litigiilor civile prezintă avantajul că partea vătămată își poate recupera mult mai repede paguba suferită, așadar îi pot fi îndestulate pretențiile civile acolo unde are loc o negociere reușită în cadrul desfășurării procedurii de mediere, urmînd ca apoi procesul penal să își poată continua cursul stabilit în litera legii, dacă fapta săvârșită este gravă sau deosebit de gravă.

În general, medierea face ca părțile din proces să își poată încheia disputa în termeni satisfăcători pentru ambele părți, conflictul stingîndu-se prin retragerea plîngerii de către persoana vătămată, în cazurile în care gravitatea redusă a infracțiunilor nu este contrară interesului public, însă sînt și conflicte în care procedura medierii eșuează din variate motive.

Unele cerințe ale Uniunii Europene cu privire la mediere. Apărută ca o cerință a Uniunii Europene, medierea s-a dovedit a avea un impact scăzut în conștiința societății. Însă, societatea civilă a fost obișnuită prea mult timp să își încredințeze unui complet de judecată absolut orice problemă aflată în contradictoriu cu altă persoană, așteptînd de la instanță ca să le fie rezolvată neînțelegerea pe care, cu un mic efort de voință și înțelegere, ar fi putut-o rezolva în mod amiabil. De aceea, este nevoie de a se schimba conștiința societății, pactul social determinînd schimbări radicale în fiecare dintre noi.

În acest sens, în cadrul celui de-al treilea Summit al Consiliului Europei (Varșovia, mai 2005), șefii de state și de guverne și-au luat angajamentul „să facă uz din plin de potențialul normativ al Consiliului Europei” și să promoveze „punerea în aplicare și dezvoltarea instrumentelor juridice și mecanismelor de cooperare juridică”. De asemenea, ei au decis „să ajute statele-membre în înfăptuirea justiției cu echitate și rapiditate și să dezvolte mijloacele de alternativă de soluționare a litigiilor”. În lumina acestor decizii, unul dintre obiectivele statutare ale CEPEJ [7] este acela de a permite o mai bună aplicare a instrumentelor juridice internaționale ale Consiliului Europei privind

eficacitatea și echitatea justiției, astfel încât a înscris o nouă acțiune pe lista priorităților sale: facilitarea aplicării efective a instrumentelor și reglementările Consiliului Europei cu privire la modurile de alternativă de soluționare a litigiilor. Astfel că, la nivel european, în cadrul Consiliului Europei, a fost adoptat la Strasbourg, în data de 7 decembrie 2007, CEPEJ (2007)13 – un Ghid pentru o mai bună implementare a recomandării cu privire la medierea în materie penală [8].

Toate eforturile Grupului de lucru privind medierea (CEPEJ-GT-MED) al Comisiei Europene pentru Eficiența Justiției (CEPEJ) de a construi rolul justiției restaurative se așteaptă ca aceasta să fie eficientă, fapt care este condiționat de precizarea de a fi bine înțeleasă și susținută atât de către societate, cât și de către profesioniști. Un lucru este neîndoielnic, și anume că justiția restaurativă depinde de participarea și implicarea persoanelor din societate – ca victime sau ca făptuitori, ca reprezentanți ai comunității, ca facilitatori voluntari ori ca susținători ai participanților, în așa fel încât societatea civilă să cunoască în mod corect ce este medierea și modul în care fiecare poate beneficia de pe urma participării la procedura medierii. De asemenea, este necesar să fie implementate măsuri pentru a crește gradul de înțelegere cu privire la justiția reparatorie în rândul specialiștilor din justiția penală și care să fie asimilate de către agențiile ce oferă sprijin, tratament și consiliere. Pentru a avea încredere în justiția reparatorie, fiecare individ din societate trebuie să știe ce poate și ce nu poate aștepta să obțină prin apelarea la procedura medierii.

În egală măsură, se acționează pentru a recomanda măsuri specifice destinate să faciliteze aplicarea lor efectivă, în scopul îmbunătățirii implementării principiilor medierii conținute în aceste recomandări. Acest document al Comisiei Europene pentru Eficiența Justiției (CEPEJ) se referă la Recomandarea Rec(99)19 cu privire la medierea în materie penală. De la adoptarea Recomandării, noțiunea medierii în materie penală a evoluat, apărând conceptul mai larg de „justiție reparatorie” (sau restaurativă), care cuprinde medierea dintre victimă și delincent. În acest sens s-au pronunțat și Principiile de bază ale Na-

țiunilor Unite referitoare la utilizarea programelor de justiție reparatorie în materie penală, prin Rezoluțiile 2000/14 și 2002/12 ale ECOSOC [10].

În cerințele Recomandării Rec(99)19, legislatorul și autoritățile judiciare penale ale statelor-membre sînt încurajate să identifice atît consecințele posibile ale medierii, cît și încurajarea și acordurile de mediere cu privire la procedurile penale. Totodată, avînd în vedere diferența de egalitate între drepturile victimei și ale delincentului în urma unei infracțiuni, se ia în considerare faptul că statele-membre ar trebui să fie sensibilizate asupra faptului că victima, datorită situației în care se află, necesită o atenție deosebită atît înainte de mediere, în cursul medierii, cît și după mediere, iar din acest motiv, statele-membre sînt sfătuite să întreprindă cercetări cu privire la acest subiect.

Gradul foarte scăzut de sensibilizare a Ministerului Justiției, a Curții Constituționale, a întregului personal judiciar, a organelor de cercetare, a procurorilor și a tuturor autorităților justiției penale, a victimelor și delincentului, a organizațiilor de susținere a victimelor, a profesioniștilor juridici și a publicului larg cu privire la justiția reparatorie reprezintă unul dintre cele mai mari bariere pentru dezvoltarea medierii. Astfel, medierea trebuie să fie promovată prin cercetarea științifică în domeniul medierii și a justiției reparatorii dintre victimă și infractor, pentru o mai bună predispoziție de a obține opinii sau influențe clare despre beneficiile pentru întreaga societate prin utilizarea acestei proceduri.

În lumina Recomandării Rec(99)19, un număr mare de state-membre ale Uniunii Europene au adoptat măsuri legislative care încurajează instanțele juridice, atît prin judecători, cît și prin procurori, să invite victimele și delincentii să solicite aplicarea procedurii medierii, și au posibilitatea să permită trimiterea cauzei la mediere în vederea rezolvării conflictelor dintre cele două părți. În acest scop, este necesar ca ambii participanți la mediere să fie pe deplin informați cu privire la procedura de mediere și să conștientizeze atît avantajele, cît și posibilele sale riscuri cauzate de eventualitatea revictimizării victimei. Acest obiectiv ar putea fi realizat prin intermediul sesiunilor de

informare, precum și al programelor de formare inițială și de pregătire continuă, deoarece este de o importanță considerabilă realizarea unor legături instituționale statornice între birourile de mediatori și organele de cercetare ori de judecată. Acest aspect ar putea fi realizat prin ședințe comune, prin conferințe și seminarii care să deschidă drumul unei bune colaborări între aceste instituții.

Potrivit Anexei la Recomandarea nr. R(99)19, decizia de a deferi un caz penal medierii, precum și de evaluare a rezultatelor unei proceduri de mediere, trebuie adoptată de autoritățile de justiție penală. De asemenea, în cadrul aceleiași Anexa, este precizat faptul că medierea în materie penală trebuie să fie un serviciu general disponibil, subliniindu-se faptul că *medierea în materie penală trebuie să fie disponibilă în toate etapele procesului justiției penale*, legislația trebuind să faciliteze medierea în materie penală [10].

În ceea ce privește perioada de realizare a medierii, în punctul 3 al Recomandării nr. (81)7 a CM (The Committee of Ministers) al CoE (Council of Europe) privind mijloacele de facilitare a accesului la justiție, se face specificarea că trebuie luate măsuri pentru înlesnirea ori, după caz, încurajarea concilierii părților ori a soluționării conflictelor pe cale amiabilă *înainte de demararea procedurii judiciare sau pe parcursul unei proceduri deja inițiate*.

În obiectivul 1 din Recomandarea nr. (86)12 a CM al CoE privind măsurile de prevenire și reducere a încălcărilor instanțelor, se cere să se pună accent pe încurajarea de către statele-membre a rezolvării pe cale amiabilă a diferendelor fie în afara sistemului judiciar, fie *înainte sau în timpul procedurii judiciare*, în cazurile care se pretează a fi rezolvate prin metode de alternativă. În urmărirea acestui obiectiv, recomandarea precizează faptul că pot fi luate în considerare aplicarea anumitor măsuri: a) să prevadă, cu situațiile potrivite, proceduri de conciliere în prealabil sau la începutul procedurii judiciare și care ar avea drept scop rezolvarea litigiului; b) să încredințeze judecătorilor, printre sarcinile lor principale, obligația de a căuta o soluționare amiabilă a litigiului între părți în toate cauzele în care este posibil, fie la începutul procedurii, fie în orice alt stadiu potrivit al acesteia.

Principiul 5 al Recomandării nr. (94) 12 a CM al CoE privind independența, eficiența și rolul judecătorilor prevede că, acolo unde este adecvat, una dintre responsabilitățile judecătorescilor ar trebui să fie încurajarea părților de a ajunge la o înțelegere amiabilă, din considerentul că discuțiile sînt mai bune decît litigiul, iar îndeplinirea acestei sarcini necesită mult tact și bun simț, într-o manieră în care imparțialitatea mediatorului să nu fie pusă la îndoială.

Reglementarea juridică a medierii în unele state din Europa. În încercarea implementării recomandărilor Uniunii Europene, o serie de state au aplicat deja principiul utilizării medierii în acțiunea penală, în condițiile în care valoarea prejudiciului material și social este redusă.

În **Danemarca**, Legea nr. 467 din 12 iunie 2009 privind medierea în cauzele penale, care a intrat în vigoare la 1 ianuarie 2010, prevede posibilitatea recurgerii la mediere în cadrul comitetului de mediere (*konflikttråd*) în cauzele penale. În acest sens, în fiecare circumscripție teritorială, comisarul-șef al poliției stabilește un comitet de mediere în cadrul căruia, în cauzele penale, victima și autorul faptei au posibilitatea de a se reuni în prezența unui mediator neutru. Pentru realizarea medierii în cadrul comitetului de mediere, este necesar consimțămîntul ambelor părți, pe baza căruia se poate declanșa procedura medierii. Pot fi desemnați ca mediatori: judecători sau judecători supleanți ai instanței respective, ori avocații agreați de Direcția daneză a serviciilor judiciare (*Domstolstyrelsen*), cu titlul de mediator, în cadrul circumscripției teritoriale a instanței respective, aspect care este neobișnuit, ținînd cont de faptul că aceștia vor presta apoi activități în instanță, lipsind medierea de aspectul principiului de confidențialitate.

În ceea ce privește **Olanda**, deși nu există încă o lege a medierii, există totuși o inițiativă privind realizarea medierii la propunerea instanței, așa-numita „Mediation naast rechtspraak”, prin care instanța teritorială sau curtea de apel care instrumentează cauza informează părțile cu privire la posibilitatea de a opta pentru mediere. În acest sens, instanța teritorială poate face acest lucru în scris, astfel încît ambele

părți primesc o notificare însoțită de o broșură cu informații despre mediere, cu o autoevaluare în vederea medierii, precum și un formular de răspuns. În Olanda, medierea este posibilă oricînd și este utilizată cel mai adesea în acțiunile de drept civil, dar și în acțiunile de drept public. Este necesar de reținut faptul că în Olanda medierea se poate realiza cu ușurință, deoarece în fiecare instanță districtuală și în fiecare curte de apel se găsește un *ofțier de mediere*, care poate să răspundă la întrebări, să înainteze propunerea de mediere părții adverse sau să ajute părțile la găsirea unui mediator.

În ceea ce privește medierea în **Germania**, aici s-a elaborat deja o lege cu privire la mediere. La 26 iulie 2012 a intrat în vigoare, pentru prima dată în Germania, o Lege cu privire la mediere (*Mediationsgesetz*), publicată în Jurnalul Oficial (*Bundesgesetzblatt*) I, p. 1577. Această lege transpune în legislația germană Directiva 2008/52/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 21 mai 2008 privind anumite aspecte ale medierii în materie civilă și comercială, publicată în JO L nr. 136 din 24.5.2008, p. 3. Cu toate acestea, aria de aplicare a legii germane privind medierea depășește în mod onorabil exigențele directivei europene, legea germană acoperind toate formele de mediere din țară, fără deosebire de tipul litigiului sau de locul de reședință al părților implicate în litigiu.

În **Regatul Unit al Marii Britanii**, responsabilitatea pentru realizarea politicii privind medierea îi revine Ministerului de Justiție.

Portugalia are un organism guvernamental denumit „Oficiul pentru rezolvarea alternativă a litigiilor – GRAL” (*Gabinete para a Resolução Alternativa de Litígios*), care este responsabil de reglementarea activităților de mediere. Medierea cazurilor de familie, de muncă și celor penale prevede structuri proprii, cu mediatori specializați în aceste domenii. Medierea civilă și comercială are loc ca parte a unui proces judiciar în cadrul Curților de Pace (*Julgados de Paz*).

Regatul **Spaniei** încă nu are o lege a medierii, cu toate că Ministerul Justiției lucrează la transpunerea Directivei 2008/52/CE privind medierea. La nivel de stat există Serviciul Interconfederal de Mediere și Arbitraj (*el*

Servicio Interconfederal de Mediación y Arbitraje – SIMA), care oferă gratuit servicii de mediere a conflictelor ce depășesc competențele instanțelor. În ceea ce privește justiția minorilor (cu vîrste cuprinse între 14 și 18 ani), medierea este definită în mod expres drept un mijloc de reeducare a minorului. În acest cadru, medierea este realizată de echipe care sprijină Parchetul pentru minori (*Fiscalía de Menores*). În ceea ce privește justiția adulților, medierea nu este reglementată, cu toate că, în practică, în anumite provincii, medierea are la bază regulamentele și procedurile penale, care permit reducerea pedepsei prin remedierea prejudiciului.

În **Italia**, medierea a căpătat de curînd un aspect de prioritate, însă aceasta are rădăcini legislative începînd cu anul 1931, prin „Actul de Siguranță Publică”, pentru medierea utilizată de către ofițerii securității publice. În 2011 este emisă Legea nr. 148, care în articolul 35 prevede integrarea normelor Decretului legislativ nr. 28/2010. Italia a reușit, începînd cu anul 2010, armonizarea legislației naționale cu legislația Comisiei Europene, raliindu-se Directivei 2008/52/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 21 mai 2008 privind anumite aspecte ale medierii în materie civilă și comercială, publicate în Jurnalul Oficial al Uniunii Europene nr. L136/3 din data 24.05.2008.

Concluzii. Procentul mare al conflictelor – atît între cetățeni, cît și între organizații – care se adresează justiției pentru rezolvarea neînțelegerilor, face ca profesia de mediator să devină o necesitate la nivelul UE, în așa fel încît o mare parte din procesele pe rol ale tribunalelor să fie transferate la birourile de mediere, realizîndu-se astfel o diminuare a cauzelor aflate pe rol din cadrul instanțelor judecătorești.

Reprezintă o necesitate stringentă asigurarea unei medieri de calitate, care să dea satisfacție părților implicate în dispute, pentru crearea unui climat de încredere la nivel social.

Mediatorul nu poate fi obligat să furnizeze ulterior probe în instanță cu privire la faptele aflate pe parcursul medierii într-un litigiu existent între părțile implicate în respectiva mediere, în acest mod asigurîndu-se confidențialitatea medierii.

Este foarte important faptul că, chiar dacă părțile recurg la mediere, există garanția că în situația în care una din părți este nemulțumită de rezultatul final al medierii, aceasta nu își pierde dreptul de a se adresa instanței de judecată. Așadar, medierea are drept scop determinarea unor subiecți concreți să acționeze potrivit voinței lor și în realizarea drepturilor lor legitime.

Din punctul de vedere al formelor de exprimare, medierea ca fenomen social-juridic presupune un proces de aplicare a dreptului, o activitate juridică concretă de exercitare a legalității. De aceea, pentru asigurarea legalității medierii este necesară reglementarea juridică și realizarea acesteia sub formă de raport juridic în strictă conformitate cu prevederile legii.

Recenzent:
Gheorghe ALECU,
doctor în drept,
conferențiar universitar

Referințe bibliografice:

1. Legea nr. 192/2006 privind medierea și organizarea profesiei de mediator, publicată în Monitorul Oficial al României, nr. 441 din 22 mai 2006, cu modificările aduse prin Legea nr. 370/2009 privind medierea și organizarea profesiei de mediator și publicată în Monitorul Oficial al României, nr. 813 din 3 decembrie 2009; O.G. nr. 13/2010 pentru modificarea și completarea unor acte normative în domeniul justiției în vederea transpunerii Directivei 2006/123/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 12 decembrie 2006 privind serviciile din cadrul pieței interne, publicat în Monitorul Oficial al României din 30 ianuarie 2010, astfel cum a fost aprobată cu modificări prin Legea nr. 128/2010 publicată în Monitorul Oficial al României nr. 453 din 2 iulie 2010; aprobată cu modificări prin Legea nr. 202/2010 privind unele măsuri pentru accelerarea soluționării proceselor, publicată în Monitorul Oficial al României nr. 714 din 26 octombrie 2010; Legea nr. 76/2012 pentru punerea în aplicare a Legii nr. 134/2010 privind Codul de procedură civilă, publicată în M. Of. nr. 65 din 30 mai 2012; Legea nr. 115/2012 pentru modificarea și completarea Legii nr. 192/2006 privind medierea și organizarea profesiei de mediator, publicată în M. Of. nr. 462 din 9 iulie 2012; OUG nr. 90/2012 pentru modificarea și completarea Legii nr. 192/2006 privind medierea și organizarea profesiei de mediator, precum și pentru modificarea art. II din Legea nr. 115/2012 pentru modificarea și completarea Legii nr. 878 din 21 decembrie 2012; OUG nr. 4/2013 privind modificarea Legii nr. 76/2012 pentru punerea în aplicare a Legii nr. 134/2010 privind Codul de procedură civilă, precum și pentru modificarea și completarea unor acte normative conexe, publicat în M. Of. nr. 68 din 31 ianuarie 2013; Legea nr. 214/2013 pentru aprobarea Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 4/2013 privind modificarea Legii nr. 76/2012 pentru punerea în aplicare a legii 134/2010 privind Codul de procedură civilă, precum și pentru modificarea unor acte normative conexe, publicată în M. Of. nr. 388 din 28 iunie 2013; OUG nr. 80/2013 privind taxele judiciare de timbru, publicat în M. Of. nr. 392 din 29 iunie 2013; Legea nr. 255/2013 pentru punerea în aplicare a Legii nr. 135/2010 privind Codul de procedură penală și pentru modificarea și completarea unor acte normative care cuprind dispoziții procesuale penale, publicată în M. Of. nr. 515 din 14 august 2013; DCC nr. 266/2014 referitoare la excepția de neconstituționalitate a prevederilor art. 200 din Codul de procedură civilă, precum și celor ale art. 2 alin. (1) și (12) și art. 601 din Legea nr. 192/2006 privind medierea și organizarea profesiei de mediator, publicată în M. Of. nr. 464 din 25 iunie 2014.
2. Legea nr. 137 din 03.07.2015 cu privire la mediere, adoptată de Parlamentul Republicii Moldova și publicată la data de 21.08.2015 în Monitorul Oficial nr. 224-233, art. 445, iar data intrării în vigoare fiind la 21.08.2015.
3. Huber. Exposé des motifs de l'avant-projet di Code Suisse. Berne, 1902, apud Jean Moruzi. Studiu de drept și procedură penală. București: Tipografia Închisorii Văcărești, 1933, p. 8-17.
4. Ubaldo Pergola. Il Reato. Roma, 1930, p. 208-246; Francesco Antolisei. L'Offesa e il danno nel reato. Bergamo, 1930; ibidem, L'Azione e l'evento nel reato. Milano, 1928; Giulio Paoli. Il reato, il risarcimento, la riparazione. Bologna, 1924; Mauro Angioni. La volontarietà del fatto nei reati, Contributo alla nozione del "dolo". Torino, 1927; Giacomo dell'Italia. Il "fatto" nella teoria generale del reato. Apud Jean Moruzi. Studiu de drept și procedură penală. București: Tipografia Închisorii Văcărești, 1933, p. 27-29.
5. Codul penal al Republicii Moldova, emis de Parlamentul Republicii Moldova la data de: 18.04.2002, publicat la data de 14.04.2009 în Monitorul Oficial nr. 7274, art. 195. Republicat în temeiul articolului III lit. c) al Legii nr. 277-XVI din 18 decembrie 2008 în Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr. 41-44 din 2009, art. 120, cu modificările și completările operate prin Legea nr. 277-XVI din 18 decembrie 2008, publicată în Monitorul Oficial al RM nr. 41-44 din 2009, art. 120, data intrării în vigoare – 24 mai 2009.
6. Alexei Barbăneagră, Gheorghe Alecu, Viorel Berliba, Vitalie Budeci, Trofim Carпов, Valeriu Cușnir, Radion Cojocar, Alexandru Mariș, Tudor Popovici, Gheorghe Ulianovschi, Xenofon Ulianovschi, Nicolae Ursu, Victor Volcinschi. Codul penal al Republicii Moldova: Comentariu (Legea nr. 985-XV din 18 aprilie 2002. Cu toate modificările operate până la republicare în Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 72-74/195 din 14.04.2009. Adnotat cu jurisprudența CEDO și a instanțelor naționale). Chișinău: Centrul de Drept al Avocaților („Tipografia Reclama” SA), 2009.
7. Comisia Europeană pentru Eficacitatea Justiției (CEPEJ).
8. [https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?p=&Ref=CEPEJ\(2007\)13&Language=lanRomanian&Ver=original&Site=DGHL-CEPEJ&BackColorInternet=eff2fa&BackColorIntranet=eff2fa&BackColorLogged=c1cbe6&direct=true](https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?p=&Ref=CEPEJ(2007)13&Language=lanRomanian&Ver=original&Site=DGHL-CEPEJ&BackColorInternet=eff2fa&BackColorIntranet=eff2fa&BackColorLogged=c1cbe6&direct=true).
9. Rezoluțiile 2000/14 și 2002/12 ale ECOSOC.
10. <https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=09000016806ab9b7#search=Recomandarea%20nr%2E%20%2881%29%207%20a%20CM%20%28The%20Committee%20of%20Ministers%29%20al%20CoE>.